Hod I. Nr. 11

CHRYSCIJANSKAJA DUMKA

...„I ŹBIARE SWAJU PŠANICU Ŭ HUMNO, A PAŚLEDKI SPALE AHNIOM NIAUHASNYM".

(*Mat. III, 12*)

ŹMIEST Nr. 11: 1) Bolš uwahi; 2) Ks. Dr. J. R. — Apolohietyka ŭ adnosinach Dziaržawy Rymskaj da chryścijanstwa; 3) Julius Zeyer: 4) Pierakład J. S. — Ružaniec; 5) Ks. J. H. — Intencyja Apostalstwa Malitwy; 6) Knihapis; 7) Z relihijna-kaścielnaha žyćcia; 8) Kalendaryk; 9) Paštowaja skrynka.

Prośba da našych padpiščykaŭ.

„Chr. Dumka“ maje na mecie słužyč relihijnym patrebam biełaruskaha narodu. Woś-ža, kab mahła jana sapraŭdy hetaj swajej mety dapiać, musić pradusim pašyrycca daloka ŭ našy narodnyja huščy. Dziela hetaha narod naš treba paznajomić z našaj časopisiaj. Dyk zaprašajem usich našych padpiščykaŭ, čytačoŭ i prychilnikaŭ prysyłać nam adrasy dziela wysyłki probnych numaroŭ „Chr. Dumki“. Takim čynam časopiś naša zmoža pašyrycca daloka ŭ narod i zdabyć sabie pastajannych čytačoŭ i padpiščykaŭ.

Bolš łučnaści!

Uważajem, što miž red. „Chr. D.“ i jaje padpiščykami i čytačami zamała łučnaści. Mnohija našy padpiščyki i čytačy, prysłaŭšy nam padpisku i napisaŭšy adzin — druhi artykulik dumajuć, što ŭžo zrabili ŭsio. A nam zdajecca, što hetaha mała. Pawodle nas „Chr. Dumka“ pawinna stacca tym žywym centram, kala jakoha naradžajecca i raźwiwajecca žyćcio biełaruskaj katalickaj dumki i pracy. Dziela hetaha swaich padpiščykaŭ, čytačoŭ i prychilnikaŭ prosim: pisać ab stanie relihijna-maralnym našaj wioski, zadawać pytańni našaj redakcyi ab relihijna-maralnych sprawach najbolš cikawych i sučasnych, a takža pisać nam swaje ŭwahi i pažadańni, jakoj pawinna być „Chr. Dumka“, wykazwajučy jaje niedastatki i pachiby.

CHRYŚCIJANSKAJA DUMKA BIEŁARUSKAJA KATALICKAJA ČASOPIŚ WYCHODZIĆ RAZ U DWA TYDNI.

Padpisnaja cana z pierasyłkaj:

na hod	8 zał.
na paŭhoda	4 „
na 3 mies.	2 „
na 1 „	80 hr.

ABWIESTKI źmiaščajucca tolki na WOKŁADCY.

Kaštujuć:	
Całaja staronka	80 zał.
$^1/_2$ „	40 „
$^1/_4$ „	20 „
$^1/_8$ „	10 „

ASOBNY NUMAR KAŠTUJE 30 hr.

Adras redakcyi i administracyi:

WILNIA, Zawuł. św. Mikałaja Nr. 8, kw. 3 (Wilno, zauł. św. Mikołaja 8 — 3).
Redaktar pryjmaje ad 9 — 12 i ad 5 — 6.

PIERASYŁKA APŁAČANA RYČAŁTAM.

CHRYŚCIJANSKAJA DUMKA

BIEŁARUSKAJA KATALICKAJA ČASOPIŚ.

Wychodzić raz u dwa tydni.

Hod I. | WILNIA, 14 ČERWIENIA, 1928 h. | Nr. 11.

Bolš uwahi!

Prystupili my da našaha wydawiectwa z wialikimi trudnaściami. Adnak pry Božaj pomačy, trudnaści my henyja pieramahli i woś siańnia wypuskajem užo ŭ świet adzinaccaty numar „Chr. Dumki".

Za hety biazmała paŭhodni čas našaha wydawiectwa sioje-toje zmahli my ŭžo spaścierahčy, čym ličym patrebnym padzialicca z biełaruskim katalickim hramadzianstwam dla dabra našaj supolnaj sprawy. A heta dziela taho, kab i wiedamyja sprawy adnawić, adświažyć i kab jak možna bolš zdabyć dla našaj pracy prychilnikaŭ.

Woś-ža za ŭwieś hety čas znašoŭsia dawoli značny lik ludziej, jakija žywa adazwalisia na naš zoŭ da supracoŭnictwa i da pomačy nam u našych pačynańniach. Wykazali hetyja ludzi poŭnaje zrazumieńnie našych metaŭ i pryšli nam z pomačaj piarom, świetłaj radaj i padmohaj materjalnaj. Z hetaha my zrazumieli, što my nie adny i što naša praca maje swoj hłyboki sens i wialikaje značeńnie. Takija da nas adnosiny mnohich našych adnadumcaŭ dadali nam achwoty da dalejšaj wytrywałaj pracy ŭ wytknutym u „Chr. D." kirunku. Nam stałasia jasna, što kali siejać dobraje ziernie, dyk mnohaje z jaho znajdzie adpawiednyja dla siabie warunki, nie zahinie, uzraście i sotny dašć płod. Takoje ŭžo na świecie prawa Božaj Prawidnaści.

Ale musim tut tak-ža skazać, što značnaja častka, jak biełaruskaha katalickaha duchawienstwa, tak i biełarusaŭ katalikoŭ świeckich, na jakich my raźličali, na žal, dahetul našych nadziejaŭ nie apraŭdali. Mnohija z ich abo całkom na naš zaklik nie adazwalisia, nia wypisali „Chr. Dumki" i nie prysłali nam nijakaj padmohi na biełaruskaje katalickaje wydawiectwa, abo ŭznaŭ inšyja zdawolilisia tolki tym, što wypisali „Chr D" i prysłali padpisku. Widać jany dumajuć, što hetym užo spoŭnili swoj abawiazak i mohuć być całkom spakojnymi.

Takija da nas zimnyja, abo i nijakija adnosiny zmušajuć nas jašče raz praz hetyja bałonki „Chr. D." zahawaryć, wyjaśniajučy sutnaść našych imknieńniaŭ, padčorknuć ich nieabchodnuju patrebu i, kab takim čynam prychinuć da siabie i henyja zimnyja sercy.

Sprawa woś u čym — adradžeńnie biełaruskaha narodu šparka idzie ŭpierad: prybywaje narodnaja świedamaść, što-raz bolš drukujecca biełaruskich knižak i hazet, siam-tam paŭstajuć biełaruskija škoły, palityčnyja biełaruskija partyi rožnych kirunkaŭ što-raz bolš nabirajuć značeńnia siarod šyrokich słajoŭ biełaruskaha narodu. Heta fakt, jakomu zapiarečyć nia možna. A tymčasam jasna ŭsim tak-ža, što heta rabota biełaruskaja nadta časta idzie ŭ kirunku praciŭnym Praŭdzie Božaj, wiadučy narod na jaho škodu, na jaho zahubu. Dyk žnača, my Biełarusy kataliki nia to što nia možam, ale nia majem prawa astacca zzadu biełaruskaha adradžeńnia, nia ŭlić u jaho žywatwornych sił Božych, Chrystusam nam dadzienych i ŭ Katalickim Kaściele zachawanych i takim čynam addać narod naš na łasku i nia łasku rožnych apostałaŭ i siaŭcoŭ ciemry i fałšu.

Nieści-ž heta Božaje świattło ŭ narod možam my pradusim praz drukawanaje słowa. Dziela hetaha patrebna pawialičeńnie „Chr D." i ahułam arhanizawańnie bolš značnaha biełaruskaha katalickaha wydawiectwa. A na heta ŭžo nam treba padtrymańnia nia tolki maralnaha, ale i materjalnaha. Dyk bolš, Braty, uwahi i serca da pracy na hetaj Božaj niwie!

APOLOHIETYKA Ŭ ADNOSINACH DZIARŽAWY RYMSKAJ DA CHRYŚCIJANSTWA

I.

Pakazaŭšy ahulnyja linii razwoju Apolohietyki Chryścijanskaj, piarojdziem ciapier bližej da samaha žyćcia i pabačym, u jakich warunkach, u jakich histaryčnych abstawinach pryjmała jana-Apolohietyka swaje ewolucyjnyja fazy, swaje prahresyŭnyja źmieny. Pierakidajučy punkt ważkaści ŭ pačatkowym razwoju Apolohietyki na świet hrecka-rymski, woś-ža i adkryjem, imienna historyju rymskaj dziaržawy i pryhledzimsia tamu šyrokamu, padčas wielmi burliwamu moru, na katoraje wypłyła sprawa relihii chryścijanskaj.

Świet rymski, ab katorym haworym, heta ŭžo nia była niejkaja biazformiennaja, mała wyraznaja, chaotyčnaja masa; jon byŭ kulturna zarhanizawanym, tam i ŭ asnowach praŭnych i ŭ cełym stroju administracyjnym, uwa ŭsich halinach hramadzkaha žyćcia istnawaŭ hłyboką abdumany paradak. Praŭda, kipieła i ŭ jom ad roznaj fermentacyi ŭsialakich pohladaŭ, imknieńniaŭ časta mo' rewolucyjnaha nawat charaktaru, nieadnolkawyja byli nastroi relihijnyja, socyjalnyja, palityčnyja, ale, nia hledziačy na tuju roznajakaść, usiož-taki dziaržawa, jak całaść, trymałasia dawoli silna. Praktyčny rozum rymski umieŭ i ćwiorda abasnawać žyćcio hramadzkaje, umieŭ paswojmu i kirawać im naležna. Słowam, dziaržawa rymskaja była mahutnaj, wialikaj adzinkaj jurydyčna ščylna zarhanizawanaj i kulturna ŭźniesienaj na wyšyniu pawažnuju.

U hetaki wo świet prychodzie, źjaŭlajecca nowaja ideja chryścijanskaja. Prychodzie jana z dalokaj prawincyi zabranaj, ad niejkaha niaščasnaha, padniawolnaha narodu žydoŭskaha. Kinuŭ jaje ŭ świet biedny, prosty čaławiek, Chrystus. Jon-ža dziela swajoj idei zasudžany na śmierć hinie haniebna na kryžy. Niekulki prychilnikaŭ jahonych Apostałaŭ—heta ŭsio ludzi tak-ža prostyja, biednyja sialanie, rybaki. Samaja-ž nawuka zdajecca bolš niejkaja fantazija, jak filozofična abdumanaja systema, biez statutu, biez parahrafaŭ. Ciažka i padumać, kab heta nowaja ideja, što niby słabieńkaja zorka ŭzyjšła nad starym świetam rymskim, kab jana jasnaściu swajej mahła aharnuć, pieraniać naskroź usiu dziaržawu, dy zdabyć kaliś u joj panujučaje stanowišča. A adnak miełasia jana byccam toj kwas, ab katorym hawora Chrystus u prypowieści, praniknuć u hłybiniu žyćcia ludzkoha až da samoha dna, tam być i dakanać upływam swaim, *kab sfermentawałasia, zakisła, skwaśnieła ŭsio.* Usio mieła być achryščanym, uchrystyjanizawanym, usio žyćcio čaławieka i asabistaje i hramadzkaje i dziaržaŭnaje, ništo nie mahło, nie pawinna było astacca za miežami ŭpływu chryścijanskaha.

Jak ni pawažnaja, jak ni ciažkaja zadača nowaj relihii, a wypaŭnić jana biarecca z ćwiordaj wieraj u swaju ŭsiož-taki pieramohu. Adnoha tolki choča, adnoha žadaje — swabody! Ziernie ewanhieličnaje žyćciowuju siłu samo ŭ sabie maje, tolki pazwolcie jamu ŭpaści na adpawiednuju niwu, ni rabicie, ni staŭlajcie jamu pieraškody, razaŭjecca, dojdzie da razrostu, da rasćwietu i daść u kancy wypład naležny. Chrystyjanizm nie damahajecca zwonku specyjalnaj sabie padmohi, jon sam zmoža i zasiejacca ŭ dušach ludzkich i razraścisia ŭwaŭsich ichnich žyćciowych prajawach. Bo i jak-ža inakš, kali jon niasie im ideał Praŭdy, Dabra, Charastwa, a na heta ŭsio ci-ž moža čaławieča duša nie adhuknucca? Dadać jašče treba, što siła chrystyjaniz-

---

Julius Zeyer:

* * *

Kali ŭžo z dziaciny wyrasła Dziewa, radzilisia duchoŭniki i zakonniki ab budučyni jaje. Wysłali swaich dawiernikaŭ da baćkoŭ jaje, kab skazać im: užo pryšła para, radźciesia, što budzie z Maryjaj. Jość wašaju adzinaju dačkoju, bo bratoŭ nia maje; uwieś waš skarb joj zastaniecca, a iz skarbam bahasłaŭleńnie i prysiaha wialikaja, jakoju tolki abdarany słuhi Dawida. Čas užo wialiki pryjšoŭ, wybirajcie joj muža pamiž słuhaŭ Dawida.

Hanna hłyboka zadumałasia i dumkami swaimi mocna strywožyłasia. Joj-ža zaŭsiody zdawałasia, što Maryja budzie žyć biaz muža, ale zusim wačawidnaju była joj prajawa, što z dački jaje narodzicca Zbaŭca. Dyk nia wiedajučy, jak zrazumieć i što radzić, kazała: chaj dziejecca wola Božaja, mnie-ž chaciełasiab nikoli nie addawać zamuž dačku maju. Pačuŭšy heta Jachim, pramowiŭ: dobra ty kažaš, Hanna; chaj dziejecca wola Božaja. Paručemosia Bohu, a jon napeŭna paradzić nam, jak treba rabić. Prysłanyja dawierniki duchoŭnikaŭ zhadzilisia z hetkaju radaju i wiarnulisia z hetkaju dumkaju. Hanna pajšła zaraz da światyni, ubačyła tam dačku swaju i skazała joj ab usim: jak radzilisia i što rabić pastanawili. Maryja ździŭlenaja wielmi wysłuchała ŭsio i adkazała: ja achwiarawałasia Bohu i wiedaju, što Boh pryniaŭ achwiaru, jak-ža ja mahu być zamužnicaju? što ja maju rabić, kab ciabie pasłuchać i astacca wiernaju sabie samoj?

Hanna adkazała: Boh darohu pakaža.

A duchoŭniki parassyłali słuhaŭ swaich u Izraeli, kab paklikać usich Dawidaŭcaŭ u naznačany dzień da światyni. Pryjšło ich adzinaccać. Zakońniki raskazwali im, što dačka z domu Dawida Dziewaj wyrasła ŭžo i čas pryjšoŭ, kab wyjšła zamuž za Dawidaŭca, bo z hetaha rodu jana była. Miž maładymi mužčynami byŭ adzin duža wysoki i piekny, zwaŭsia Agab i pachodziŭ z Betlehema. Agab byŭ pabožny i daŭno ŭžo duša jahonaja čakała Messija. Maryja, čystaja jak kwietka biełaja, išła ŭ welani z matkaju swajoju skroź panadworak światyni. Agab, ubačyŭšy jaje i nia wiedajučy, što hetaja dziawočaja postać adwieku była Boham praznačanaja, kab uładać sławaj

mu nia tolki adno ŭ tym, što świecić jasnymi pramieńniami pryhožych idejaŭ, jon siahaje hłybiej u dušu ludzkuju, jon unutranna, žyćciowa ŭzmacniaje jaje ŭ imknieńni da henych idełaŭ, dajučy joj tut padmohu nadpryrodnuju, łasku Božuju, a praz toje i tytuł da ździejśnieńnia apošniaj, najwyšejšaj mety čaławieka — da karystańnia kaliś bahactwam Božym, samym Boham u žyćci wiečnym.

Adno swabody, dajcie swabody! A tymčasam, dzie nia hlanieš, skolki ŭsialakich najbolš roznych pieraškodaŭ i z boku filozofična-relihijnaha i z boku palityčnaha! Konkurencyi filozofična-relihijnaj chryścijanstwa nie bajałasia; jano čuła za saboj wialikuju siłu, siłu praŭdy i świataści, pierad katorymi ŭsio fałšywaje, usio złoje raniej ci paźniej a ŭstupić musić. Ziernie praŭdy Božaj, padajučy ŭ niwu duš ludzkich, zapuskała swaje tam kareńčyki i pryjmajučysia pryswaiwała sabie niešta z tej niwy, uzmacniajučy hetak swajo ŭ joj panawańnie. Praŭda, što praces henaj fermentacyi byŭ rozny, zaležna ad čaławieka, ad jahonaj ideolohii papiaredniaj, jahonaha charaktaru, roznych abstawin žyćcia praktyčnaha; zmahańnie padčas było wialikaje, adnak siła žyćcia nowaha nadpryrodnaha jšła ŭściaž napierad darohaj biazupynnaj pieramohi. U dušach rabiŭsia pierałom, u zmahańni wyjaŭlałasia tworčaja, žyćciowaja siła Ewanelii. Hetak i ŭ poli zasiejanym, skolki niezamietnaj ludzkomu woku prajaŭlajecca enerhii! Raślinka rwiecca na świet Boży, da jasnaha, ciopłaha sonca, damahajecca prawoŭ swaich i zdabywaje ich siłaj swajho impulsu žyćciowaha.

Ideja chryścijanskaja skora pierachodzie ŭžo na šyrejšuju arenu žyćcia ludzkoha. Zmahańnie nia tolki adbywajecca na niwie paasobnych duš, jano pryjmaje charaktar šyrejšy, hramadzki. Apinija ŭ hramadzianstwie załamałasia: adnyja stali za chryścijanstwam, druhija prociŭ jaho. Nas cikawić ciapier adnak ni aby-jaki-niebudź hołas hramadzki, my wiedać chočam, što kaža adnosna nowaj idei relihijnaj aficyjalna sama Dziaržawa Rymska'a. A adzywajecca jana wo hetak — ćwiorda, rašuča: istnawać u miežach maich nia maješ prawa, a kali-b zadumała žyć biaspraŭna, sudzić, karać budu ahniom i miačom!

Razhledzim-ža choć karocieńka — z punktu našaha apolohietyčnaha — historyju krywawaha praśledu chryścijanstwa. Hałoŭnyja pytańni źwierniem tut ŭ bok chryścijanskich abaroncaŭ wiery: jakoje jany padčas praśledu zaniali stanowišča, jak padychodzili ŭ abaronie światych swaich ideałaŭ da warožych zakidaŭ praciŭnika, jak budawali, uzmacowywali abaronnyja mury Apolohietyki Chryścijanskaj, jak zabiaspiečywali istnawańnie Praŭdy Božaj u dušach ludzkich.

Jak užo my adznačyli wyšej, Rym dobra ni raźbiraŭsia spačatku ŭ tym, što takoje chrystyjanizm, uważaŭ jaho za niejkuju žydoŭskuju relijnuju sektu, nia majučuju adnak u sabie ničoha wyrazna procidziaržaŭnaha, rewalucyjnaha. I praŭda, kali Halijonu, staraście rymskamu u Achai, Žydy prywiali Paŭła (Apostała) na sud, zakidajučy jamu, što jon nahawarywaje ludziej chwalić Boha inakš, jak heta jany robiać i jak na toje rymskaje prawa pazwalała, adkazaŭ Halijon: „kab heta jšło sapraŭdy ab niejkaje biaspraŭje, abo jakuju kryŭdu pawažnuju, ja-by was padtrymaŭ, ale kali jdzie hutarka ab słowach, imionach, dy ab zakonie wašym, dyk dumajcie-ž sami, hetakich spraŭ sudzić ja nia budu". (Dz. Ap. XVIII, 12 — 15). Zrazumieŭ starasta, što tut abrachunki asabista žydoŭskaha charaktaru i što jaho — starastu — jak kaliś zrabili z Piłatam, chočuć tolki wykarystać Žydy

---

dziawočaha maciarynstwa ŭ nadziamielnym świeci nad aniołami, nia wiedajučy hetaha, Agab latucieŭ: kab Boh daŭ i mianie wybrali za muža dla jaje. Ja serca swajo čystaje addaŭby joj na wieki. Čuju ŭžo i razumieju dobra, što kali jana nia budzie majeju, adrakusia ŭsich maładzicaŭ.

Najstarejšy duchoŭnik zahadaŭ kožnamu Dawidaŭcu ŭziać hałuzku i prymacawać da jaje kartačku z imiem swaim, a paśla, kab kožny swaju hałuzku pałažyŭ na wialiki aŭtar i toj budzie wybrany mužam Dziewy Dawidaŭny, čyja hałuzka, učasie nabažeństwa, kwietkami zaćwicie. Usie horača malilisia i prasili Boha, kab widawočnym znakam wolu swaju prajawiŭ... Ale aniwodnaja hałuzka kwietkaŭ nie zradziła! Usie byli sumnyja i maŭkliwyja. Raptam žjawiŭsia ŭžo padstareŭšy muž, nazywaŭ siabie Dawidaŭcam i kazaŭ, što spaźniŭsia, bo biednym stolaram jość, z pracy ruk swaich prakidajecca, a pražywaje nie daloka Samaryi. Dapytwajecca, čamu jaho paklikali siudy? Najwyšejšy duchoŭnik wytłumačyŭ jamu sprawu i zahadaŭ, kab i jon pałažyŭ swaju hałuzku, jakuju trymaŭ u rucce z darohi na aŭtar. Ale stolar, nazwaŭšy siabie Jozefam, adkazaŭ: stareju ŭžo, dziakuj Bohu; žyŭ dahetul biaz žonki, chaču ŭžo biez jaje i pamierci. Serca majo Bohu addaŭ, a duša i žyćcio ŭ mianie astałosia. A woś ubačycie, što mnie nia budzie naznačana być mužam Maryi z Nazaretu. I pałažyŭ swaju hałuzku na aŭtar, a duchoŭnik pačaŭ malicca. Jozef staŭ cichieńka, poŭny pakory, na baku i nia dziwiŭsia nawat na aŭtar, kudy ŭsie cikawa hladzieli. Raptam pačuŭ kryk ździwu: hladziecie, hałuzka kwietkami, jak zorka, zaćwiła. Prastor napoŭniŭsia zapacham, biełv hałubok pralacieŭ nad aŭtarom, a ŭ pawietry hudzieła muzyka harfaŭ.

Najwyšejšy duchoŭnik adazwaŭsia: Jozefie, ty wybrany! Bahasłaŭ tabie, Boža! Usie dziwilisia wielmi, a najbolej sam Jozef, haworačy duchoŭniku: jak heta dziŭna stałasia! Ja-ža stary i biedny da taho! Praŭda, ja Dawidawiec, ale zhasła sława majho rodu, jak perła kinuta ŭ popieł. O, nie, nia wieru, što ja naznačany dziela taho, kab ažyćciowić blesk hetaje perły!

Tak kazaŭ Jozef, ale duchoŭnik najwyšejšy adkazaŭ: nia dziela hetaje sławy wybraŭ Boh dom Dawida, sława dymam jość, a tak-ža nia

dziela swaich metaŭ. Heta świedčyć, što chryścijanstwu, jak takomu, starasta rymski z punktu dziaržaŭnaha nia prydawaŭ specyjalnaha značeńnia. Paćwiardžajuć toje-ž samaje i inšyja fakty. Kali Žydy z chryścijanami (z Žydoŭ nawiernienymi) swaimi haračymi sporami ŭžo za-šmat rabili šumu na placoch, na wulicach Rymu, imperatar Klaŭdy (50 h.) prykazywaje ŭsich biez razboru wyhnać z horadu. Pakidaje tady i św. Piotra swoj Rym, pakidaje adnak nie jak chryścijanin, ale jak toj, što naležaŭ u paniaćciach ułady rymskaj da niespakojnych žycharoŭ stalicy. Hetak, adznačajem, było tolki spačatku, paśla pabačym—budzie inakš, tam užo wyrazna adroźniać adnych ad druhich — Žydoŭ ad chryścijan.

Ale što bolš,—Urad Rymski nia tolki jašče nie praśleduje chryścijanstwa, a bywali zdareńni, što pakryŭdžanych chryścijan u imia sprawiadliwaści braŭ pad swaju apieku, abaronu. Čytajem u Dziejach Apostalskich, jak Zydy abwinawačywajuć taho-ž Paŭła Apostała pierad inšymi nikatorymi pradstaŭnikami ŭradu rymskaha, ale ŭsio na adno wychodzie: — urad rymski ničoha škodnaha ahulnamu paradku dziaržaŭnamu ŭ chryścijanstwie nia bačyć, a biaz winy, kryŭdy nikomu ciarpieć nie pazwalaje. — „Znajšli my hetaha zaraźliwaha čaławieka — kažuć Žydy pierad starastaj Feliksam, — katory wyklikaje bunty, razruchi pami-ž usimi Žydami pa świecie cełym, prawadyra ruchu sekty Nazarenčykaŭ (heta znača Chryścijan)..., katoraha my zławiŭšy chacieli asudzić pawodle našaha zakonu, ale nadyjšoŭšy pałkoŭnik (rymski) Lizyjaš siłaj wyrwaŭ jaho z ruk našych, prykazywajučy tym, što jaho abwiniajuć, k'tabie pryjści". XXIV, 5 — 7) I što-ž, jak Feliks, tak i nastupnik jaho Festus, jak i kaliś Piłat u sprawie Chrystusa, apyniajucca zaŭsiody ŭ hetakich zdareńniach u niejkaj prykraj sytuacyi, stajuć miž ahniom i połymiem, miž naporam žydoŭskim i hołasam swajho sumleńnia, pačućciom sprawiadliwaści. Jak kaliś Piłat, kab wyrwacca z henaj sytuacyi, adsyłaje Chrystusa na sud da Heroda, tak i Festus, kab pazbycca Paŭła, addać choča jaho pad sud Žydom u Jerazolimie. Pawał bajučysia być wydanym na niesprawiadliwy sud žydoŭski, apeluje — jak hramadzianin rymski — da Cezara (byŭ im tady Neron, 60 h.), choča być sudžanym u Rymie.

Ale adsyłajučy padsudnaha da Cezara, treba-ž było wykazać chacia ŭ ahulnych linijach winu jaho i woś Festus pierad karalom Ahrypaj, byccam pierad ekspertam (bo Ahrypa znaŭsia dobra na wiery žydoŭskaj) choča prawieści patrebnaje śledstwa.— Ja nie znachodžu ničoha—kaža Festus — što-b jon zrabiŭ hodnaha śmierci, ale kali sam zaapelawaŭ da Cezara, dyk ja i rašyŭ pasłać jaho. Adnah nia maju ničoha peŭnaho ab im napisać majmu panu (cezaru), dziela hetaha prywioŭ jaho da was, a najbolš da ciabie, karol Ahrypa, kab dapytaŭšy jaho, moh ja što pisać. Bo wyhladaje nierazumnym pasłać wiaźnia, a nia wykazać winy jaho." (XXV,25-27.) Pawał raskazywaje tut usio ab sabie padrabiazna, wyjaŭlaje ščyra, adkryta ideolohiju swaju chryścijanskuju i nia taić, što chryścijanstwa prarywaje hranicy nacyjanalizmu žydoŭskaha i jdzie da ŭsich narodaŭ, ahamuć maje świet cely. Festus nia moh uciamić wysokich, tajomnych niekatorych pahladaŭ chryścijanstwa, np. ab wartaści ciarpieńnia, uskrašeńni pamioršych; u hetym jon widzieŭ rassŭmiełuju tolki fantaziju Paŭła, dy bolš ničoha. Ahrypa biazumoŭna zrazumieŭ bolš i prysłuchowujučysia, unikajučy ŭ wywady Apostała dakinuŭ mo' z niejkaj lohkaj ironijaj: „Amal što nie nahaworyš mianie, kab i ja staŭsia chryścijaninam." A Pawał jamu: „Žadaju ad Boha,

---

maje cany prad Boham karaleŭski purpur, jaki serca čaławiečaje skrywaje i iržawić i dziela hetaha Boh wusnami praroka hawaryŭ, što tady tolki pryjdzie zbaŭleńnie ŭ rodzie Judy, kali berła budzie adJudy adniata. Rod Dawida poŭny jašče hrechu i nia tolki ludziam, ale i Bohu, jak wiedama, byŭ ciažaram; nia dziela zasłuhaŭ, ale z miłaści swajej Boh bahasławiŭ jamu. Berła zabraŭ ad jaho, ale nie zabraŭ abiacańnia, što zbaŭleńnie ŭ im znajdzie. Abiacańnie hetaje jość usim — berła ničym. Što Bohu značyć twajo biadactwa i sława daŭniejšaja Dawida, što značyć berła Judy? Što značyć karona?

Tak hawaryŭ najwyšejšy duchoŭnik. Na panadworak wyjšła Hanna z Maryjaju, kažučy: Chaj budzie wola Božaja. Jachim, pačuŭšy heta, adazwaŭsia: pawodle zakonu addaju dačku swaju čystuju, jak zorku na niebie. Maryja stajała cudnaja, jak lilejka pad jasnym niebam. Jozef pahladzieŭ na jaje i poŭny dabraty, adazwaŭsia da Jachima i Hanny: zaručajusia' z joju dziela taho, što tak Boh choča. Budzie mnie Maryja dačkoju i ścierahčy budu jaje ad usiaho złoha; ustupaju z joju ŭ światy źwiazak, źwiazak dušy.

Tak kažučy Jozef, padaŭ swoj piarścionak Maryi i stałasia zaručeńnie. Hanna, adwodziačy dačku swaju, skazała:

Chadzi, Maryja, u chatu baćkoŭ swaich, a ty jdzi ŭ supakoju i prydzi za hod pa Dziewu swaju.

Agab stajaŭ na baku, uziaŭ swaju hałuzku i razłamaŭ jaje šepčučy ŭ dušy: tak złamana žyćcio majo! Tak złamana małaďaść maja! Ale ŭ sumie maim jość sałodkaści ślazina: siańnia ŭnikła ŭ mianie na wieki kasulka cudu i čystaty. Skirawaŭsia ramaleńku na Horeb i staŭsia tam bratam u zakonie na wieki.

Pierakłaŭ fh.

✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱

„NIA BOJCIESIA TYCH, ŠTO ZABIWAJUĆ CIEŁA, A DUŠY ZABIĆ NIA MOHUĆ, ALE BOJCIESIA TYCH, JAKIJA I DUŠU I CIEŁA ZABIĆ MOHUĆ."

(MAT. 10,28.)

✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱✱

kab... nia tolki ty, ale i ŭsie hetakimi stalisia, jakim i ja jość." A adyjšoŭšy ŭ staranu karol Ahrypa i Festus hawaryli miž saboj, „što hety čaławiek ničoha hodnaha śmierci, abo wiaźnicy nia ŭčyniŭ i jon moh-by być zwolnienym, kab byŭ nie apelawaŭ da cezara." (XXVI. 24-32.)

Pawał u Rymie. — „I žyŭ Pawał praz dwa hady ŭ swaim naniatym domie i pryjmaŭ usich, katoryja prychodzili da jaho... nawučajučy ab Chrystusie z poŭnaj biaspiečnaściu, biez zabarony" (XXVIII, 30-31.) Iści musiŭ jon na sud, musiŭ stawicca pierad cezaram, kali nie asabista prad im, tady pierad trybunałam cezarskim; sprawa abwinawačańnia była razhledžana tak, jak hetaha wymahała prawa rymskaje. I što-ž, atrymaŭ poŭnuju swabodu, byŭ zwolnieny, zwolnieny, razumiejecca, nia dziela specyjalnaj prychilnaści ŭradu rymskaha da chryścijanstwa, ale tamu, što ŭ nowaj relihii zakon rymski ničoha błahoha z punktu swajho dziaržaŭnaha znajści nie znajšoŭ.

Pabačym adnak, što hena ciarpimaść relihii chryścijanskaj skora pieramienicca i piarojdzie ŭ dzikaju nienawiść.

****

Pierakłaŭ J. S.

Ružaniec

NAJŚWIACIEJŠAJ PANNY MARYI, JAKOHA JOŚĆ TRY ČASTKI:

Druhaja častka Balesnaja

tak začynajecca, jak i pieršaja.

Pierš treba pieražahnacca światym kryžam, paśla hawaryć:

V. Boža, na pomač nam paśpiašysia.
R. Panie, prybudź nam na ratunak.
V. Chwała Ajcu i Synu i Duchu Światomu,
R. Jak było spradwiedu, ciapier i zaŭsiody i na wieki wiečnyja Amen.

Hymn.

Maci pad kryžam stajała.
Ślozy horka wyliwała,
Jak jaje tam wisieŭ Syn.

Jejnu dušu poŭnu bolu,
Poŭnu sumu i niadoli
Mieč prabiŭ z našych pryčyn.

Była sumna i zbaleła
I ad bolu časta mleła,
Matka Syna adnaho.

Što tady jana daznała,
Kali z płačam ahladała
Muki strašnyja Jaho!

Ach, z ludziej chto nie zapłača,
Jak Chrystusa Matku ŭbača
U hetkim hory pad kryžom?

Nia tužyć bo niemahčyma,
Kali muki prad wačyma
Matki j Syna my źbiarom.

Widzić: — za ludziej prawiny
Ŭbičawany Syn Adziny,
Strašnych mukaŭ daznaje.

Widzić Syna, jak konaje,
Haławu swaju schiłaje,
Dušu Bohu addaje.

Maci miłaści i zhody —
Chaj Twoj sum sa mnoj zaŭsiody,
Chaj z Taboju płaču ŭściaž.

Daj, kab serca ŭsio hareła,
Kab luboŭju ŭ žyćci całaj
Byŭ zaŭsiody Zbaŭca naš.

Mnie, Świataja Maci, dajža
Rany Jezusa — niachajža
Ŭ sercy buduć, jak piačać.

Twajho Syna muki-rany,
Što ciarpieŭ ukryžawany,
Pazwol, Maci, razdzialać.

Z Taboj płakać pazwol, Maci,
Ŭ mukach Synu spahadaci
Pokul jość ja na ziamli.

Chaj napłačusia ad bolu
Pad kryžom Twaim dawoli:
Hetu, łasku mnie pašli.

O, Świataja, Maci Boha,
Ja prašu Ciabie nia mnoha
Horki płač chaj złuča nas

Muki Syna i skanańnie,
Z jaho takža wyśmiewańnie
Razważać daj ŭ kožny čas.

Zrań Ty serca majo chiža,
Chaj napoić mianie z kryža
Najświaciejša Syna kroŭ.

A jak prydzie Syn Adziny
Ŭsich sudzić za našy winy,
Chaj Ciabie ja baču znoŭ.

Chryste, ŭ śmiertnuju hadzinu,
Praz Twajej Matki pryčynu,
Pieramohi ściah mnie daj!

Duša z ciełam, jak rasstanie,
Jaje Chryste, dobry Panie,
Waźmi ŭ swoj raskošny raj!
Amen.

Tajnica pieršaja.

Jezus Chsystus u harodzie aliŭnym.

Prośby da Boha Jezus zasyłaje
Až pot krywawy z Jaho wypływaje,
Da ziamli z bolu prypadaje nizka,
A zdrajca blizka.

1 Ojča naš — 10 Prywitana budź. Chwała Ajcu i h. d. — Jak było i h. d.

Antyfona.

Juzus, budučy ŭ trudnaści, daŭžej maliŭsia, i staŭsia Jaho pot, jak kapli krywi, na ziamlu pływučaj.

V. Zamiest taho, kab miławać, zniewažali.
R. A ja tady maliŭsia.
V. Boža, pasłuchaj malitwy našaj.
R. A hołas naš niachaj da ciabie dojdzie.

Malimosia.

Daj nam, najłaskawiejšy Ojča, praz malitwu i pot krywawy adzinarodnaha Syna Twajho, Boha našaha Jezusa, kab my sławilisia dobrymi ŭčynkami i biaz nijakai pieraškody da Ciabie, jaki jość praŭdziwaj darohaj i žyćciom, dajści mahli. Praz Chrystusa Boha našaha, jaki žywie i wuładaje na wieki wiečnyja. Amen.

Paśla hawaryć:

Dziesiać tysiač razoŭ i h. d. (jak u častcy pieršaj).

Tajnica druhaja.

Bičawańnie.

Ŭsich akrywaje—sam jość biez adzieńnia,
Pry słupie Jezus daznaje ciarpieńnia:
Usio cieła û ranach, tak mocna Jon żbity,
Krywioj zality.

1 Ojča naš. — 10 Prywitana budź.
V. Chwała Ajcu, i h. d. R. Jak było i h. d.

Antyfona.

Mužy, katoryja trymali Jezusa, ździekawalisia bjučy i zakrywali twar Jahony, a słuhi Jaho bičawali.

V. Byŭ ja bičawany praz dzień cely.
R. A karańnie Majo ŭ časie rańnim.
V. Boža, pasłuchaj malitwy našaj.
R. A hołas naš niachaj da Ciabie dojdzie.

Malimosia.

Usiomahučy i wiečny Boža, daj nam niahodnym słuham Twaim, kab my praz heta bičawańnie, ździekawańnie i naśmieški nad Synam Twaim Zbaŭcam našym, tak žyli, kab biaz nijakaj pieraškody da wiečnaj radaści ščaśliwa dajści mahli. Praz Chrystusa, Boha našaha i h. d.

Paśla hawaryć:

Dwaccać tysiač razoŭ i h. d. (jak u pieršaj častcy).

Tajnica treciaja.

Karanawańnie.

Karona z cierniaŭ ûžo pryhatawana,
Kładuć na skroni Boha Zbaŭcy Pana,
Pośle z pahardaj plujuć ŭ twar žaŭniery,
Mučać biaźmiery!

1 Ojča naš. — 10 Prywitana budź.
V. Chwała Ajcu i h. d. R. Jak było i h. d.

Antyfona.

Tady žaŭniery starasty, uziaŭšy Jezusa u ratuš, sklikali da Jaho ŭsiu rotu i adzieli na Jaho płašč škarłatny, dy zrabiŭšy karonu z cierniaŭ, na haławu Jaho ŭzłažyli, a kłaniajučysia prad Im, naśmiachalisia kažučy: budź prywitany, karol žydoŭski!

V. Wyjdzicie, dočki Syonskija, i ahladajcie karala Salamona.
R. U karonie, jakoj ukaranawała Jaho Matka.
V. Boža, pasłuchaj i h. d.
R. A hołas naš i h. d.

Malimosia.

Prastuj darohi našy, Boža, i ŭmacniaj sprawy našyja, kab my praz pamiatku ciarnistaj karony, jakuju Boh naš Jezus Chrystus, dziela nas uziaŭ na Najświaciejšuju haławu Swaju, achwotna znosili ŭsiakija prykraści i ciarpieńni i ad świataj woli i miłaści Twajej nikoli nie adstupili. Praz Jezusa Chrystusa, Boha našaha i h. d.

Paśla hawaryć:

Tryccać tysiač razoŭ i h. d. (jak u častcy pieršaj).

Tajnica čaćwiertaja.

Niasieńnie kryža

Wychodzie z kryžam Jezus z Jeruzalem,
Za im Maryja z ciažkim û sercy žalem,
Na ziamlu časta padaje biaz siły
Jaje Syn Miły.

1 Ojča naš. — 10 Prywitana budź.
V. Chwala Ajcu i h. d. Jak było i h. d.

Antyfona.

Złosnyja Žydy ŭziali Jezusa i wywieli z miesta; a niasučy kryž, wyjšaŭ na toje miejsca, katoraje zawuć Kalwaryjaj, abo Trupiaj haławoj, a pažydoŭsku Holhotaj.

V. Na plačach Maich hrešniki budawali.
R. Pradoŭžyli niaprawaść swaju.
V. Boža, pasłuchaj i h. d.
R. A hołas naš i h. d.

Malimosia.

Pasłuchaj, miły Boža, prośby našaj, i daj nam, kab my, praz hety kryž, katory Boh naš Jezus Chrystus, dziela miłaści i prykładu našaha, nasiŭ na plačoch Swaich, mahli hety kryž na sercy i ciele našym nasić, i kab jaho mocaj byli my wolnyja ad niebiaśpieki dla dušy i cieła. Praz Jezusa Chrystusa, Boha našaha i h. d.

Paśla hawaryć:

Sorak tysiač razoŭ i h. d. (jak u častcy pieršaj).

Tajnica piataja.

Ukryžawańnie Chrystusa.

Chrystus kanaje, dušu daje Bohu,
Sonca zaćmiła, na ziamli trywoha.
Staić pad kražam z bolu čuć žywaja
[Maci Świataja.
Chaj chwała Bohu budzie biazupynna,
Ajcu i Synu i Duchu pawinna,
Twarcu suświetu i Bohu Adnomu
[Ŭ Trojcy Światomu.

1 Ojča naš i h. d. 10 Prywitana budź i h. d.
V. Chwała Ajcu i h. d. — Jak było i h. d.

Antyfona.

Budź prywitany, Karol naš, katory dla nas hrešnych ludziej i dziela našaha zbaŭleńnia pry Ponskim Piłatu ciarpieŭ, pamior i pachawany, zžalsia nad nami hrešnymi.

V. Ułasnamu Synu Swajmu Boh nie prabačyŭ.
R. Ale jaho wydaŭ dziela nas usich hrešnych.
V. Boža, pasłuchaj i h. d.
R. A hołas naš i h. d.

Malimosia.

Pašli, prosimo Ciabie, miły Boža, uspamohu ludziam Twaim z Światyni Twajej i daj nam pawodle prykładu muki Božaj, śmierci i pachawańnia Jaho, prystasawać žyćcio i čyny našy, kab my Samomu Tabie žyć mahli i padabacca, Praz Jezusa Chrystusa, Boha našaha i h. d. Amen.

Paśla hawaryć:

Piaćdziesiat tysiać razoŭ i h. d. (jak u častcy pieršaj).

Antyfona.

Budź prywitany Karol naš i h. d.

Malimosia.

O, najbaleśniejšaja Maci, katoraj serca mieč bolu, pry ŭmirajučym Synie Twaim, praniknuŭ! Zrań sercy našy miłaściaj Jezusa dabradziejnaha, kab my ciapier i ŭ časinu śmierci našaj, u ranach Jaho znachodziačysia, ad wiečnych mukaŭ byli wolnymi, prosim Ciabie, Maci miłaserdzia, praz Boha našaha i h. d.

Abo Antyfona.

O, Najświaciejšaja i chwały najhadniejšaja, za hrachi našy ciažka z Synam Twaim na hary Kalwaryjskaj cierpiačaja i muki Syna Swajho apłakiwajučaja, nieba i ziamli Kniahinia, wiesialisia i radujsia, bo radaść ad Anioła atrymała, jakuju świetu ŭsiamu naradziła; wiesialisia i radujsia, najčyściejšaja Panna Maryja, bo Ty Matkaj Božaj i Pannaj, wiesialisia, o Maci miłaserdzia, bo Ciabie ŭsio stwareńnię na niebie i na ziamli wywyššaje i wysłaŭlaje.

V. Malisia za nas, Świataja Boža Maci.

R. Kab my stalisia hodnymi abiacańniaŭ Chrystusa.

Malimosia.

Niachaj za nas zastupicca, prosimo Ciabie Jezu Chryste, ciapier i ŭ časinu śmierci našaj, bahasłaŭlena Panna Maryja, Maci Twaja, katoraj najświaciejšuju dušu ŭ časinu muki Twajej mieč bolu praniknuŭ; praz Ciabie, Jezu Chryste, Zbaŭca naš, katory žywieš z Boham Ajcom i z Ducham Światym na wieki wiečnyja. Amen.

Wieru ŭ Boha i h. d.

Tut admowić litaniju da N. Maryi Panny. Paśla litanii admowić try razy Prywitana budź.

Pieśnia ab tajnicach druhoj častki św. Ružanca.

Za Ciabie, duša swawolna,
Ciarpieŭ Jezus dabrawolna;
Jon u sadzie, jak maliŭsia,
Pot krywawy z Jaho liŭsia.

Kala słupa prywiazali,
Usio cieła skatawali,
Kroŭ spływała z kožnaj žyły —
Ciarpieŭ ciažka Jezus miły.

Paśla Boha abstupili,
Wianok z cierniaŭ uzłažyli,
Trość dali Jamu u ruki—
Ciarpieŭ Jezus strašny muki.

Prysud śmierci pračytany,
Kładuć kryž na plečy Pana,
Idzie z kryžam Jezus miły,
Pad im mleje, bo brak siły.

Na kryžy ciarpieŭ nia mała
Pakul śmierć Jaho zabrała;
Tam z Jezusa Bohstwa kpili,
Wocтam i žoŭciaj paili.

Maci Boha, Ty ciarpieła,
Jak kroŭ ślozmi myła z cieła;
Daj, kab Syn z Twajej pryčyny
Abmyŭ z dušaŭ ŭsie prawiny.

O światаja, Maci Boha,
Łaski Božaj maješ mnoha,
Za Twajo tut prywitańnie
Daj nam z łaski skarystańnie.

Hlań na nas Ty, Maci Boža,
Kožny dzień my zdobim hoža
Twaju postać zruž karonaj,
Budź prad Boham abaronaj!

Chaj nahrada budzie dana
Za ružaniec Twoj, o Panna,
Twajej ŭ niebie chaj apieki
Hodny budziem na wiek wieki.

Amen.

INTENCYJA APOSTALSTWA MALITWY

na miesiac Čerwień.

Papież Pius XI pabahasławiŭ i naznačyŭ na hety miesiac intencyju takuju: ahiarawać Bohu swaje malitwy, Komunii i dobryja ŭčynki ŭ *Duchu naharody*.

Kamu? za što?

Zrazumiejmo dobra hetu intencyju.

My pawinny nahradžać — dziakawać Panu Jezusu za ŭsio dabro, jakoje ad jaho majem i adpłačywać-pieraprašać za ŭsio zło, jakim bywajem winawaty sami i jakoje pryčyniajuć błahija ludzi.

Usio dobraje dajeć Boh: Jon nas stwaryŭ, žywiom Jahonaj łaskaj, abiacaŭ nam wiečnuju zapłatu ŭ niebie. Asabliwa zważajmo na toje dabro, što pryčyniŭ nam Syn Božy: Jon wykupiŭ nas ad hrechu i piekła, praliŭ za nas swaju Najświaciejšuju Kroŭ. Ale dla Jahonaj miłaści i heta nia było dastatačnym; hlańmo na Najświaciejšy Sakramant: tut Pan Jezus „astaŭsia z nami až da skančeńnia świetu." Što-dzień padčas światoj Imšy ahiarujecca za nas na aŭtarach usiaho świetu i ŭzmacniajeć nas światoj Komunijaj.

Z hetaha jasna, što my pawinny dziakawać Zbaŭcy za ŭsio dabro.

Ale naša ŭ hetym niaščaście, što my mnoha hrašym, a inšyja ludzi dyk u ciažkich hrachoch prapadajuć na wiek! Ab Bohu zabywajemsia, nia słuchajem, lenimsia... pycha, łakomstwa, złość, zajzdraść, pjanstwa, raspusta... usio heta jość wialikaj niaŭdziačnaściaj Bohu; najmilejšamu Jezusu robim kryŭdu, a sabie stroim wiečnuju zhubu.

My pawinny adpłačywać za dabro dabrom, a za zło, za hrachi — Boha pieraprasić i pakutawać. Boh dobry daruje nam.

Daruj, Boža, daruj narodu twajmu!

I za hrachi inšych ludziej, katoryja ŭ ślepacie nia chočuć paprawicca, treba Boha pieraprašywać i za hrešnikaŭ zastupacca. Skolki na świecie kryŭdy, raspusty i zabojstwaŭ, podłaści i ašukaństwa! Źniewažajucca Kaścioły i Najświaciejšy Sakramant i nie dawierstwa pašyrajecca, jak pošaść i zły duch choča zapanawać nad świetam.

Malimosia za hrešnikaŭ, niedawierkaŭ, biazbožnikaŭ: „Boža, daruj im, bo jany nia wiedajuć, što robiać!" Kali budziem dbać ab čystatu swajho serca, dyk Boh pryjmie našy malitwy.

Majsiej maliŭsia za hrešnych žydoŭ, ale Boh chacieŭ ich pakarać za ciažkija hrachi. Usiožtyki malitwa pamahła! Boh kazaŭ Majsieju: „Puści Mianie, pakaraju ich!" Čym Majsiej paŭstrymaŭ Boha? Malitwaj.

Światoje Pisańnie kaža ab hrešnych ludziach u Sadomie i Gomory, katoryja Boh spaliŭ sierkawym ahniom, bo nie znajšoŭ tam nawiet dziesiaci sprawiadliwych. Kab było choć dziesiać, dyk darawaŭby ŭsim.

Kažuć, što adzin dobry čaławiek u Boha warty bolš za dziesiać tysiač aby jakich. Skolki-ž

tady warty adzin światy?! Hetaki moža zastupicca za miljon!

Kožny z nas pawinien staracca, kab zastupicca choć za adnaho siabie pierad Boham.

Ščyraj malitwaj starajmosia adpłacić—nahradžać Bohu za hrachi našy i za hrachi świetu. Afiarujmo swaje malitwy ŭ hetym miesiacy u *duchu naharody*.

Hetakaja intencyja budzie duža miłaj Bohu i karysnaj dla nas.

Ks. J. H.

Knihapis.

„Ružaniec Najśw. Panny Maryi.“ Pierakładčyk J. S. widać krepka razahnaŭsia, kali paważyŭsia na pierakład „Ružanca“. Z pamiž wiedamych siańnia paetaŭ, prychilnych da katalictwa, J. S. badaj budzie najbolš adpawiednym dla padobnych pierakładaŭ. Lohki wierš, namaščeńnie, jasnaść — tak i bje ŭ wočy ŭ pieršym hymnie „Kaho świet hodna nikoli“. Adnak musimo adznačyć, što J. S. „Ružaniec“ abrablaje zanadta paśpiešna. I ŭ hetaj formie, jak ciapier, jon da piajańnia ŭ kaściele niazdatny. Pierš-na-pierš pytańnie: Čamu pierakładčyk žyŭcom chwataje polskija nazowy, jak — „Ružaniec“, „Panna“, „pierawažnaj pomačy?“ Jość-ža saŭsim dobraje, ahulnapryniataje słowa „Ražaniec“ i heta słowa nie „razić“ nikoha. Dyj naprasna my baimsia pierakładać „róža=roža“, niby dziela padobnaha rasiejskaha słowa „roža“, katoraje ŭžo sapraŭdy niamiłaje dla wucha. Dalej „panna“. Užo-ž Kaz. Swajak za zhodaj Literackaj Kamisii pryniaŭ słowa „Dziewa,“ da katoraha pakrysie prywykajem. Na što-ž waročać pryzabytaje „panna?“ jano nia maje takoha biblijnaha namaščeńnia, jak starasławianskaje „dziewa“. Zamiest „pierawažnaj“ — lepš „mahutnaj“.

U pieršaj antyfonie pierakładčyk u zwarotce — „A Ty, o zastupnica naša, swaje miłasernyja wočy na nas zwiarni“ — nie zwiarnuŭ swajej uwahi na akcent astatniaha słowa, dziela hetaha ŭ piajani hetaja zwarotka nie ŭdajecca, dyk lepš było-by pierastawić chaciaby hetak — „A Ty, o zastupnica naša, źwiarni na nas swaje miłasernyja wočy“. Tak-ža treba byłoby pierastawić dalejšyja słowy — „hetym akažy“. U hymnie dwuwierš:

„Kaho čakaŭ uwieś narod,
Taho nam daŭ jaje žywot.“ —

saŭsim wyjšaŭ tak, jak papolsku „gdy wyskakuje.“ Biełarusy mahli-by zdabycca na lepšyja i dalikatniejšyja dumki i słowy.

U tajnicy pieršaj wierš treci — „Ty niepawinnaja, zdziŭlona Panna“ — duža niazručny. „Dziesiać tysiač, dwaccać i h. d. — hetaja malitwa jość sapraŭdy naiŭnaj. Čamu nia dziesiać miljonaŭ? Ale ab hetym pośle.

U tajnicy druhoj: u wieršy niajasnaja dumka — „Boha paznała“ — chto — Maryja ci Alžbieta? Čamu „Judzkaha“, nie Judejskaha? Słowy — „Niawinniki,“ „Swaimi hrudźmi poŭnymi z nieba“, „Pierawažnaj“, „Panienki“, „Zamužnicy“, „Abaronnica“, „Adkupicielka Maci“ — ŭważaju za niazručnyja, katoryja naležyła-b pieradumaŭšy, pierajnačyć. I wieršy — „U čas pradskazany“, „i Duchu pawinna“ — taksama.

Apelujem da J. S., kab byŭ ciarpliwy i pamarudziŭ z pierakładam druhoji treciaj, častki a pieršuju pierapravwiŭ. Pryznajom, što J. S. (Bylina!) moh-by pierałažyć saŭsim dobra, ale papracawaŭšy.

Dumaju, što saŭsim daremna pierakładčyk trymajecca litary polskaha tekstu, kali dawoli było-by ŭziać dumku i to nie dla pierakładańnia jaje, ale dla oryjentacyi. Jakaja meta „Ružanca?“ *Pabožnaść*-malitwa, a da hetaha pawinna wiaści *jasnaść myśli i pryhožaść formy*, dyk wielmi było-by kryŭdna dla hramadzianstwa, kab pierakładčyk, zahledziŭšysia na aryhinał, daŭ zabłutanuju dumku, pakručanyja słowy, polonizmy, wulharyzmy, nieabasnawanaje nowatworstwa i h. d. Pierakładčyk pawinien być bolš paetam, jak pierapiščykam.

Idu dalej i ćwierdžu woś što: *„Ružaniec“ lepš było-by ŭłažyć saŭsim nowy pawodle staroha planu, jak pierakładać.* Bo kali woźmiem pad uwahu trudnyja dla zrazumieńnia malitwy i „potem mówić“ (našyja baby hetyja słowy piajuć!) — „Dziesiać tysiač—50 tysiač“— dyk nawiet najlepšy pierakład budzie mała jasnym i mała karysnym dla ducha malitwy. Hety prajekt paddaju pad razwahu Redakcyi i Čytačoŭ „Chryścijanskaj Dumki“. Sprawa kaścielnych malitwaŭ pawinna cikawić nia tolki pierakładčyka J. S., ale naahuł usich Biełarusaŭ. Kali ŭważać „Ružaniec“ J. S. jak sprobu, prajekt, dyk naležyła-b ab im pahawaryć bolš. Dyk, Čytačy, adaźwieciesia! *A. W.*

AD REDARCYI. Ružaniec drukujem dalej, bo majem uwieś pierałožany. Za krytyku p. A W. my ščyra ŭdziačny. Duža prosim, jak p. A. W., tak i ahułam usich, hetaj sprawaj zacikaŭlenych, prysyłać nam swaje ŭwahi. Sprawa ŭ tym, što paśla nadrukawańnia Ružanca ŭ „Chr. D.“ nabor jaho ŭ drukarni astajecca nie razabranym. Dziela hetaha, skarystaŭšy z uwah i paprawak našych pawažanych krytykaŭ, my majem mahčymaść prad drukawańniem Ružanca knižkaj zrabić adpawiednyja papraŭki.

Swaje dumki ab Ružancy redakcyja wyskaža, prasluchaŭšy ŭwahi krytykaŭ.

Redaktar-Wydawiec Ks. ADAM STANKIEWIČ.

Z dazwołu J. E. Wilenskaha Katalickaha Arcybiskupa-Mitrapalita.

Biełaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny, Wilnia, Ludwisarskaja wul. 1.

Z relihijna-kaścielnaha žyćcia.

RYM.

Św. Ajciec ab matčynaj mowie. Niadaŭna na pryniaćci niamieckich katalikoŭ św. Ajciec miž inšym u swajej pramowie wyjaśniŭ, što wiernyja majuć pyrodnaje i nadpryrodnaje prawa wučycca relihii i karystać z pastyrskaj pracy ŭ matčynaj mowie.

Pry hetym św. Ajciec źwiarnuŭ uwahu na tradycyi katalickaha kaścioła i na pastanowu astatniaj narady katalonskich biskupaŭ, jakija takža padčyknuli hetaje prawa.

Japonija pryznała katalicki ŭniwersytet. Ajciec św. pawiedamiŭ hienerała Jezuitaŭ ab pryznańni praz urad japonski katalickaha misyjnaha ŭniwersytetu ŭ Tokio. Ad daŭžejšaha času wialisia pierahawory ŭ hetaj sprawie. Kiraŭniki ŭniwersytetu zmahli wypaŭnić warunki, wymahanyja ad uniwersytetaŭ prywatnych, z metaju pryznańnia dziaržaŭnaha.

Kardynał uschodniaha abradu. Chodziać čutki, što św. Ajciec maje adznačyć adnaho z uschodnich prałataŭ kardynalskaj purpuraju. Kandydatam maje być hrecki ksiondz Popadopulos, asesar Konhrehacyi ŭschodniaha Abradu.

Na pomač misyjam. Na apošnim pasiedžańniu Haloŭnaha Uradu Raspaŭsiudžwańnia Wiery wykazałasia wialikaje ažyŭleńnie misyjnaha ruchu pasiarod usich katalickich narodaŭ. Usich achwiar za 1928 h. było 64.380.000 liraŭ, ci 11 proc. bolej ad prošłaha hodu. Najbalej dała Ameryka, bo 22.409 333 liry (letaś—19.291.179); nastupna idzie Italija—5.006.536 (letaś—3.003.367); Francyja z kalonijami—4 936.511 (letaś--4.350778) Niamieččyna—2.475.395 (letaś—1.871.041); Kanada—2.171.041 (letaś—1.434.102), dalej Halandyja, Hišpanija i h. d.

LITWA.

Katalickaja praca ŭ Litwie za apošnija dwa hady wielmi raźwiłasia. Najbolš ruchliwaj katalickaj u Litwie arhanizacyjaj źjaŭlajecca tawarystwa moładzi „Ateitis" (Buhučynia). U heta t-wa ŭwachodzie moładź škoł siarednich i wyšejšych. U Koŭnie heta t-wa wybudawała čatyroch—pawierchni dom, u jakim mieścicca ŭsio katalickaje žyćcio litoŭskaj moładzi.

BAŬHARYJA.

Ziemlatrasieńni ŭ Baŭharyi narabili šmat strataŭ i Katalickamu Kaściołu. Najbolš paciarpieła ad katastrofy miesta Filipopolis, samy asiarodak katalickaha žyćcia. Ahulnaja suma straty (źniščany kaścioły, manastyry i inšyja katalickija ŭstanowy) stanowić bolej jak 100 milijonaŭ lewaŭ. Katalicki świet arhanizuje materjalnuju dapamohu paciarpieŭšym.

ANHLIJA.

Relihijnaje adradžeńnie świetu. Časopiś „Morning Post", padajučy sprawazdaču z apošniaha pasiedžańnia anhielskaha Biblijnaha Tawarystwa ŭ Londanie padaje hutarku premjera ministraŭ Bolduina, jaki miž inšym wyskazaŭ swajo pierakanańnie, što ŭžo ciapier jon bačyć adno z tych wialikich relihijnych adradžeńniaŭ, jakoje na praciahu wiakoŭ čas-ad-času patrasaje świetam i stanowicca dla narodu symbolem nowaj pracy. Sprawazdaŭca henaj časopisi zhadžajecca z premjeram i śćwiardžaje, što relihija iznoŭ pranikaje pamału ŭ narod. Zaŭwažyć možna tak-ža, što ŭ astatnija časy nawuka i relihija wyrazna schodziacca razam.

Pratesty prociŭ prasledawańnia ŭ Meksycy. Londanskija siabry niezaležnaj socyjalistyčnaj partyi ŭ Anhlii ahałasili pratest proci nialudzkich pastupkaŭ uradu Kallesa. Fakt hety zasłuhoŭwaje na asabliwaju ŭwahu tamu, što ni adzin z siabraŭ hetaj partyi nia jość katalikom.

Pad pratestam piśmiennikaŭ celaha świetu prociŭ źwierstwa meksykanskaha ŭradu padpisalisia taksama i žydoŭskija piśmienniki E Fleg i A. Morna.

MEKSYKA.

Iznoŭ prasledawańnie katalikoŭ. Nia hledziačy na zapeŭnieńnie ŭradu Kallesa, jaki ŭžo pryrakaŭ, što bolej prasledawańnia katalikoŭ nia budzie, adnak u kancy krasawika rastralali a. Karderasa i dźwie świeckija asoby. U Wierakruzie aryštawali adnaho duchoŭnika za „spaŭnieńnie relihijnych abawiazkaŭ" i dziewiać hišpanskich manašak, jakija nawučali dziaciej.

HOLANDYJA.

25 miljonaŭ św. Komunii. Kanhres katalickich kabiet u Haazie pastanawiŭ, kab usie žanočyja katalickija mižnarodnyja tawarystwy prystupili 9 červienia da św. Komunii na intencyju prasledawanych u Meksycy. Takim čynam 9 červienia prystupiła da Komunii św. 25 miljonaŭ kabiet 26 narodnaściaŭ, jakija jość siabroŭkami katalickich mižnarodnych arhanizacyjaŭ.

S. S. R. R.

Prociŭrelihijnaja ahitacyja nie ŭdałasia. Wialikadnym światam balšawiki rabili prociŭrelihijnyja zabawy i hulni, kab hetym adciahnuć ludziej ad uračystaha światkawańnia ŭ carkwie, a światkawać dzień „pieršaj barazny." Z hetaj metaj pa wioskach i siołach u wialikuju subotu byli zabawy z tancami, a pa miestach bali ŭ maskach. Taksama i pa wulicach mielisia adbycca tancy pad huki hramafonaŭ. Adnak kolki nie kaštawała heta prociŭrelihijnaja praca balšawikom, ničoha nie asiahnuła. Tolki samyja pjanicy i maralnyja wyradki ŭ hety dzień zaliwalisia harełkaj, a ŭsie pawažnyja haspadary, pa swojmu zwyčaju pašli a 12 hadzinie ŭ carkwu.

KALENDARYK.

Dni	N. styl	St. styl	Rymska - katal.	Hreka - katal.
N.	10	28	† 2 pa Siom. Bohumiła	Usich Świat. Nikifora
P.	11	29	Barbary	Teodozija muč.
A.	12	30	Jana Fak.	Isaaka
S.	13	31	Antoniaha Pad.	Ermija
Č.	14	1	Bazyla	Presw. Euch
P.	15	2	Serca Jez. Wita	Nikifora
S.	16	3	Jana Rehisa	Łukjana
N.	17	4	† 3 pa Siom. Jnnacent.	Mitrafana
P.	18	5	Marki i Marcelaha	Doroteja św. muč.
A.	19	6	Gierwaza i Protaza	Wisariona
S.	20	7	Sylwera	Teodota św. muč.
Č.	21	8	Aloiza	Teodora
P.	22	9	Paŭlina Flawija	Pr. Serca Jez.
S.	23	10	Zenona	Timoteja św. muč.

PAŠTOWAJA SKRYNKA.

F. K. u M.: „Chr. D" pasyłajem. Prysyłajcie padpisku i adrasy Wašych znajomych, jakim možna pasłać našu hazetu na probu.

M. H.: Za ŭsie Wašy rady ščyra dziakujem. Mnohahą zrabić nia možam, bo nia majem hrošaŭ.

J. H.: Za ŭsio dziakujem. Karystajem.

J. S. u St.: Dobra, pasyłajem. Pašyrajcie našu časopiś miž znajomymi.

Ks. P. T.: Adrasy źmianiajem. Pasyłać „Chr. D." darma nikomu nia možam.

J. Ł. u Ž.: I Wam i Wašamu susiedu „Chr. D." pasyłajem. Nie zabywajciesia ab padpiscy.

a B. P. Jak bačycie, pakrysie karystajem.

Na „Chr. D." prysłali: Ks. St. H.: 15 zał., Ks. N. K.: 8 zał.; Ks. J. Hajlewič u Balbinowie 8 zał. 80 hr.; I. Ratokla z Wojsy 2 zał.

Prysyłajcie padpisku a tak-ža i adrasy na probnyja numary „Chr. Dumki!"

NOWAJA KNIŽYCA! NOWAJA KNIŽYCA!

BOH

FILOZOFIČNY NARYS.

NAPISAŬ Dr. M. A.

— — WYDAWIECTWA „CHRYŚCIJANSKAJ DUMKI" — —

KAŠTUJE 25 hrošaŭ.

Hałoŭny skład:

Biełaruskaja Kniharnia T-wa „Pahonia" Wilnia, Zawalnaja 7.

LAKARNIA LITOUSKAHA T-wa SANITARNAJE POMAČY

WILNIA, WILENSKAJA wul. 28.

U ambulatoryi pryjmajuć daktary specyjalisty: dzieciačyja chwaroby ad 11—12 i 2—2.30 m.; unutranyja chwaroby 11—2; chirurhičnyja 1—2; žanočyja 11—1; wačej 12—2; wušej, nosa i horła 2—3; zuboŭ 10—11; skury i weneryčnyja 2—2.30; nerwaŭ 1—2.

U lakarni addziely: unutrany, chirurhičny, ginekolohičny i RADZILNY.

KABINET **RENTGENA i ELEKTRA-MEDYČNY.**

Lačeńnie pramieńniami, fatahrafawańnie, praświatlańnie, elektryčny masaž.

U KNIHARNI „PAHONIA" WILNIA, ZAWALNAJA 7, PRADAJECCA KNIŽKA

„HOŁAS DUŠY"

Napisaŭ ks. K. STEPOWIČ

U knižcy bahaty źmiest rožnych malitwaŭ i pieśniaŭ.

CANA KNIŽKI: U miakkaj pałatnianaj aprawie z pamalawanymi bierażkami **3 zł.** U pałatnianaj aprawie z załočanymi adciskami **2 zł. 50 hr** U pałatnianaj aprawie biez załočanych adciskaŭ **2 zł.**